

non operatur, hinc ad illud ascendamus quod dictum est: *Scimus, quoniam diligentibus Deum omnia procedunt in bonum.*

51. Sed nescio quomodo aut pariter ista in plenitudinem perfectionemque consurgunt, aut inchoatur prius Dei amor, & prius perficitur proximi. Ad incipiendum enim citius nos fortasse in se divina caritas rapit, sed facilius minora perficimus. Quoquo modo autem res se habeat, illud maximè tenendum est, ne se quisquam credat, contempto proximo, ad beatitudinem, & ad Deum quem diligit esse venturum. Atque utinam ut facile est benè instituto & benigno diligere proximum, ita facile esset vel consulere, vel nihil nocere. Non enim ad hæc satis est voluntas bona, sed opus est magna quadam ratione atque prudentia, qua nemo uti potest, nisi Deus ille fons omnium bonorum id tribuerit. De qua re, quantum arbitror, difficillima, tentabimus dicere pro suscepto opere pauca quædam, spem totam constituentes in eo, cuius solius ista dona sunt.

CAPUT
XXVII.
Beneficentia in corpore proximi.

52. HOMO igitur ut homini apparet, anima rationalis est mortali atque terreno utens corpore. Partim ergo corpori, partim verò animæ hominis benè facit, qui proximum diligit. Ad corpus quod pertinet, medicina nominata est: ad animam autem, disciplina. Sed medicinam nunc voco, quidquid omninò corporis vel tuetur vel instaurat salutem. Ad hanc itaque pertinent, non ea tantum quæ ars eorum exhibet, qui propriè medici nominantur; sed etiam cibus & potus, tegmen & tectum, defensio denique omnis atque munitio, qua nostrum corpus adversus etiam externos ictus casusque servatur: nam & fames, & sitis, & frigus,

gus, & æstus, & quidquid extrinsecus graviter infligitur, salutem, de qua nunc agitur, manere non sinunt.

53. Quare illa omnia, quibus hujuscemodi malis incommodisve resistitur, qui officiosè atque humaniter præbent, misericordes vocantur, etiamsi sapientes usque adeo sint, ut jam nullo animi dolore turbentur. Nam quis ignoret ex eo appellatam esse misericordiam, quòd miserum cor faciat condolentis alieno malo? Et quis non concedat ab omni miseria liberum esse debere sapientem, cum subvenit inopi, cum esurienti cibum præstat potumque sitienti, cum vestit nudum, cum peregrinum tectò recipit, cum oppressum liberat, cum denique humanitatem suam usque ad sepulturam porrigit mortuorum? Etiam si id faciat mente tranquilla, nullis aculeis doloris instinctus, sed adductus officio bonitatis, misericors tamen vocandus est. Huic enim nihil obest nomen, cum absit miseria.

I. *Retract.*
cap. 7. n. 4.

54. Stulti verò cum misericordiam quasi vitium devitant, quia officio satis moveri nequeunt, si nec perturbatione commoventur, congelascunt potiùs rigore inhumanitatis, quàm rationis tranquillitate serenantur. Itaque multò prudentius Deus etiam ipse misericors dicitur: qui quemadmodum dicitur, restat intelligere iis, qui sese idoneos religione studioque præstiterint: ne cum verbis doctorum ineptè utimur, indoctorum animas prius durescere vitando misericordiam, quàm benignitatem appetendo mitescere faciamus. Atque ut misericordia jubet, ista nos ab homine pellere incommoda, sic innocentia prohibet inferre.

55. QUOD autem adinet ad disciplinam, per quam ipsi animo sanitas instauratur, quæ

CAPUT
XXVIII.
Beneficentia
si

tia in ani-
mam pro-
ximi.

si absit, nihil ad depellendas miseras salutis illa corporis valet, difficillima omnino res est. Atque ut in corpore dicebamus, aliud esse morbos & vulnera curare, quod pauci homines bene facere possunt; aliud autem famem sitimque sopire, & cetera in quibus subvenire hominem homini vulgo passimque conceditur: sic in animo sunt quaedam, in quibus excellentia illa & rara magisteria non admodum desiderantur; ut cum hortamur & monemus, ut haec ipsa indigentibus exhibeantur, quae corpori exhibenda esse diximus. Cum enim haec facimus, ope corpori; cum autem docemus ut fiant, disciplina animo subvenimus. Sunt vero alia, quibus multimodi variique morbi animorum, magna quadam & prorsus ineffabili ratione sanantur: quae medicina nisi divinitus populis mitteretur, nulla spes salutis esset, tam immoderata progressionem peccantibus: quamquam & illa corporis, si altius rerum originem repetas, non invenitur unde ad homines manare potuerit, nisi a Deo, cui rerum omnium status salutisque tribuenda est.

Disciplinae
partes duae,
coercitio
& instructio.

56. Haec tamen disciplina de qua nunc agimus, quae animi medicina est, quantum Scripturis ipsis divinis colligi licet, in duo distribuitur, coercionem, & instructionem. Coercitio timore, instructio vero amore perficitur, ejus dico, cui per disciplinam subvenitur: nam qui subvenit, nihil horum duorum habet, nisi amare. In his duobus Deus ipse, cujus bonitate atque clementia fit omnino ut aliquid simus, duobus Testamentis veteri, & novo, disciplinae nobis regulam dedit. Quamquam enim utrumque in utroque sit, praevalet tamen in veteri timor, amor in novo: a qua ibi ser-

vi-

a Ita MSS. At excusi habent, quia ibi sero itus, &c.

vitus, hinc libertas ab Apostolis praedicatur. De quorum Testamentorum admirabili quodam ordine divinoque concentu, longissimum est dicere, & multi religiosi doctique dixerunt. Multos libros res ista flagitat, ut pro merito, quantum ab homine potest, explicari & praedicari queat. Qui ergo diligit proximum, agit quantum potest ut salvus corpore, salvusque animo sit: sed cura corporis ad sanitatem animi referenda est. Agit ergo his gradibus, quod ad animum pertinet, ut primo timeat, deinde diligat Deum. Hi mores sunt optimi, per quos nobis etiam ipsa provenit, ad quam omni studio rapimur, agnitio veritatis.

Per bonos
mores no-
bis prove-
nit agnitio
veritatis.

57. Atque in his duobus convenit mihi cum manichaeis, id est, ut Deum & proximum diligamus; sed hoc veteri Testamento negant contineri: in quo quantum errent, satis, ut opinor, apparet ex iis, qua superius protulimus de utroque sententiis. Verumtamen ut breve aliquid dicam, sed tale cui resistere sit merae dementiae; nonne animadvertunt haec ipsa duo, quae laudare coguntur, quam importunissime a Domino in Evangelio de veteri Testamento esse prolata negent, ubi scriptum est: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua*: vel illud alterum: *Diliges proximum tuum tanquam te ipsum*? Aut si haec negare non audent (premuntur enim luce veritatis) illud negare audeant, salubria esse ista praecipua, his mores optimos contineri negent si possunt, & dicant non oportere Deum diligi, non oportere proximum diligi; neque

Deut. 6. 5.

Matt. 22.

37.

Lev. 19.

18.

Rom. 8. 28.

Rom. 13.

10.

a MSS. plerique, quamquam, tum aliqui subjiciunt, opportunissime, ac paulo post alii, ibi esse scriptum; alii vero habent, ubi esse scriptum.

diligentibus Deum omnia procedere in bonum, neque dilectionem proximi malum non operari; quibus duobus saluberrimè atque optimè humana vita disponitur. Quæ si dicunt, non solum illis cum christianis, sed nec cum hominibus quidem ratio est. Sin hæc dicere non audent, cogunturque confiteri esse divina, quid eos libros unde ista prolata sunt impietate nefaria lacessere atque improbare non desinunt?

58. An illud dicturi sunt, non esse consequens, ut omnia ibi bona sint, ubi hæc invenire potuimus? nam hoc solent dicere. Cui ego tergiversationi quid respondeam, & quemadmodum occurram, non facilè video. Discutiannè verba singula veteris Testamenti, ut in his summam cum Evangelio esse concordiam pervicacibus indoctisque demonstrem? Sed quando istud erit? Quando aut ego sufficientiam, aut ipsi patientur? Quid ergo faciam? Deseramne caussam, & eos in sententia quamvis improba & falsa, tamen difficili ad dissolvendum delitescere sinam? Non faciam: aderit de proximo Deus ipse, cujus illa præcepta sunt; nec me in tantis angustiis inopem ac desertum esse patietur.

CAPUT
XXIX.
De Scripturarum
auctoritate.

59. QUAMOBREM adestote animis, manichæi, si qui fortè illa superstitione ita tenemini, ut evadere aliquando possitis. Adestote, inquam, sine pertinacia, sine studio resistendi: nam aliter vobis perniciosissimum est judicare. Certè enim nemini dubium est, nec aversi vos ita estis à vero, ut non intelligatis, si diligere Deum & proximum, bonum est, quod negare nemo potest, quidquid in his duobus præceptis pendet, vituperari jure non posse. Quid ergo in iis pendeat, ridiculum est si à me quærendum esse putas: ipsum Christum

tum audi, audi, inquam, Christum, audi Dei Sapientiam: *In his, inquit, duobus præceptis tota Lex pendet, & omnes Prophetæ.* Matt. 22.
40.

60. Quid hoc loco potest dicere impudentissima pertinacia? Non hoc Christum dixisse? At in Evangelio verba ejus ista conscripta sunt. Falsum esse scriptum? Quid hoc sacrilegio magis impium reperiri potest? Quid ista voce impudentius? Quid audacius? Quid sceleratius? Simulacrorum cultores, qui Christi etiam nomen oderunt, numquam hoc adversus Scripturas illas ausi sunt dicere. Consequetur namque omnium litterarum summa perversio, & omnium qui memoriæ mandati sunt librorum abolitio, si quod tanta populorum religione roboratum est, tanta hominum & temporum consensione firmatum, in hanc dubitationem adducitur, ut ne historiæ quidem vulgaris fidem possit, gravitatemque obtinere. Postremò quid de Scripturis ullis proferre poteris, ubi mihi uti hac voce non liceat, si contra meam ratiocinationem intentionemque proferatur?

61. Illud verò quis ferre possit, quod nos notissimis ac jam in manibus omnium libris constitutis credere vetant, & iis quæ ipsi proferunt, imperant ut credamus? Si de Scriptura dubitandum est, de qua magis quàm quæ diffamari non meruit, quæve potuit sub nomine alio tota mentiri? Si istam obdis invito, & auctoritatis a exaggeratione cogis in fidem; ego ne de illa, quam constanter latissimè divulgatam video, & Ecclesiarum per totum orbem dispersarum contestatione munitam, dubitabo mi-

a Theodericensis codex, & auctoritatis ratione cogis exigere in fidem. Alii sex, & auctoritatis exaggerare rationem cogis in finem.

miser, & quod est miserius, te auctore dubitabo? Cum si exemplaria proferres altera, tenere non deberem, nisi ea quæ plurium consensione commendarentur: nunc nihil te proferente quod conferas, præter inanissimam vocem temeritatisque plenissimam, putabis usque adeo genus humanum esse perversum, & divinæ providentiæ ope desertum, ut illis Scripturis, non à te prolatis alias quibus redarguantur, sed tua tantum verba præponat? Proferendus est namque tibi alius codex eadem continens, sed tamen incorruptus & verior, ubi sola desint ea quæ hic immissa esse criminari. Ut si, verbi causa, Pauli epistolam, quæ ad Romanos scripta est, corruptam esse contendis, aliam proferas incorruptam, vel alium codicem potius, in quo ejusdem Apostoli eadem epistola sincera & incorrupta conscripta sit. Non faciam, inquis, ne ipse corrupisse credar: hoc enim soletis dicere; & verum dicitis: nihil prorsus aliud suspicabuntur vel mediocriter cordati homines, si hoc feceris. Vide ergo tu ipse, quid de auctoritate tua judicaveris: & intellige utrum tuis verbis contra illas Scripturas credere debeant, si codici, ob hoc solum quod abs te profertur, magnæ temeritatis est credere.

CAPUT
XXX.
Apostrophe
ad Eccle-
siam totius
sapientiæ
magistram.

Deut. 6. 5.
Matt. 22.
37.

62. SED quid hinc plura? Quis enim non videat eos, qui contra Scripturas christianas hæc audent dicere, ut illud non sint quod homines suspicantur, certè tamen non esse christianos? Nam christianis hæc data est forma vivendi, ut diligamus Dominum Deum nostrum ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente, deinde proximum nostrum tamquam nosmetipsos: *In his enim duobus præceptis tota Lex pendet, & omnes Prophetæ.*

Mc-

Merito Ecclesia catholica, mater christianorum verissima, non solum ipsum Deum, cujus adeptio vita est beatissima, purissimè atque castissimè colendum prædicas; nullam nobis adorandam creaturam inducens, cui servire jubeamur; & ab illa incorrupta & inviolabili æternitate, cui soli homo subjiciendus est, cui soli rationalis anima cohærendo non misera est, excludens omne quod factum est, quod obnoxium commutationi, quod subditum tempori; neque confundens, quod æternitas, quod veritas, quod denique pax ipsa distinguit, nec rursus separans quod majestas una conjungit: sed etiam proximi dilectionem atque caritatem ita complecteris, ut variorum morborum, quibus pro peccatis suis animæ ægrotant, omnis apud te medicina præpolleat.

63. Tu pueriliter pueros, fortiter juvenes, quietè senes, prout cujusque non corporis tantum, sed & animi ætas est, exerces ac doces. Tu feminas viris suis, non ad explendam libidinem, sed ad propagandam prolem, & ad rei familiaris societatem, casta & fideli obedientia subjicis. Tu viros conjugibus, non ad illudendum imbecillio rem sexum, sed sinceri amoris legibus præficias. Tu parentibus filios libera quadam servitute subjungis, parentes filiis pia dominatione præponis. Tu fratribus fratres religionis vinculo firmiore atque arctiore quam sanguinis nectis. Tu omnem generis propinquitatem & affinitatis necessitudinem, servatis naturæ voluntatisque nexibus, mutua caritate constringis. Tu dominis servos, non tam conditionis necessitate, quam officii delectatione docēs adherere. Tu dominos servis, summi Dei communis Domini consideratione placabiles, & ad consulendum quam

Doctrina
catholicæ
Ecclesiæ.

coërcendum propensiores facis. Tu cives civibus, gentes gentibus, & prorsus homines, primorum parentum recordatione, non societate tantum, sed quadam etiam fraternitate jungis. Doces reges prospicere populis, mones populos se subdere regibus. Quibus honor debeat, quibus affectus, quibus reverentia, quibus timor, quibus consolatio, quibus admonitio, quibus a cohortatio, quibus disciplina, quibus objurgatio, quibus supplicium, sedulo doces; ostendens quemadmodum & non omnibus omnia, & omnibus caritas, & nulli debeat injuria.

1. *Retract.*
cap. 7. n. 5.

64. Jam verò cum hæc humana dilectio inhaerentem uberibus tuis nutriverit & roboraverit animum, sequendo Deo factum idoneum; ubi ejus majestas ex tanta parte quanta homini, dum terræ hujus inhabitator est, sufficit, aperire se ceperit; tantus caritatis ardor innascitur, & tantum divini amoris consurgit incendium, ut exustis omnibus vitiis, & homine purgato atque sanctificato, satis appareat, quam divinè dictum sit: *Ego sum ignis consumens: & Ignem veni mittere in mundum.* Quæ duæ voces unius Dei in duobus Testamentis signatæ, sanctificationem animæ concorditer adtestatione declarant, ut fiat aliquando illud quod item in novam Scripturam de veteri assumptum est: *Absorta est mors in victoriam.*

Dent. 4. 24.
Heb. 12.
29.
Luc. 12.
49.

1. *Cor.* 15.
54. 55.

Ubi est mors aculeus tuus? ubi est mors contentio tua? Quod unum isti hæretici intelligere si valerent, nusquam profectò Deum nisi apud te atque in tuo gremio, minimè superbi & benè pacati venerarentur. Meritò apud te divina præcepta latè diffusèque servantur.

Me-

2 Codices aliquot habent, *coërtio*, sive, *coërcitio*.

Meritò apud te bene intelligitur, quam sit gravius cognita, quam incognita lege peccare. *Aculeus enim mortis peccatum, virtus autem peccati lex a*, qua gravius feriat & interimat contemti præcepti conscientia. Meritò apud te visum est, quam sit SUB LEGE operatio vana, cum libido animum vastat, & cohibetur pœnæ metu, non amore virtutis obruitur. Meritò tibi tam multi hospitales, multi officiosi, multi misericordes, multi docti, multi casti, multi sancti, multi usque adeo Dei amore flagrant, ut eos in summa continentia atque mundi hujus incredibili contemtu etiam solitudo delectet.

65. QUID est, quæso, quod vident, qui non possunt hominem non diligere, & tamen possunt hominem non videre? Profectò illud quidquid est, præstantius est rebus humanis, cujus contemplatione potest homo sine homine vivere. Jam enim accipite, manichæi, perfectorum christianorum, quibus summa castitas, non laudanda tantum, sed etiam capessenda visa est, mores & continentiam singularem; ne vos impudenter jactare apud animos imperitorum, quasi difficillima rerum abstinentia, si quid in vobis pudoris est, audeatis. Nec ea dicam, quæ vos ignoratis, sed quæ nobis occultatis. Quis enim nescit summæ continentia hominum christianorum multitudinem per totum orbem in dies magis magisque diffundi, & in oriente maxime atque Ægypto, quod vos nullo modo potest latere?

66. Nihil de iis dicam quos paulò antè commemoravi, qui secretissimi penitus ab

CAPUT
XXXI.
Manichæorum continentia opponit Anachoretarum & Cœnobaritarum vitam.

GG 2

om-

a MSS. quatuor, quod gravius feriat. Sorbonici tres, aliique duo, quam grave feriat

omni hominum conspectu, pane solo, qui eis per certa intervalla temporum affertur, & aqua contenti, desertissimas terras incolunt, perfruentes colloquio Dei, cui puris mentibus inhaerunt, & ejus pulchritudinis contemplatione beatissimi, quæ nisi sanctorum intellectu percipi non potest. Nihil, inquam, de his loquar: videntur enim nonnullis res humanas plus quam oporteret deseruisse, non intelligentibus quantum nobis eorum animus in orationibus prosit, & vita ad exemplum, quorum corpora videre non sinimur. Sed hinc disputare longum & supervacaneum puto: nam hoc tam excellens fastigium sanctitatis, cui non sua sponte mirandum & honorandum videtur, oratione nostra videri quæ potest? Tantum isti admonendi sunt, qui sese inaniter jactant, in tantum processisse temperantiam & continentiam sanctissimorum catholicæ fidei christianorum, ut restringenda nonnullis, & quasi ad humanos fines revocanda videatur: usque adeo supra homines illorum animos evasisse, ab iis etiam quibus id displicet, judicatur.

Cænobitæ.

67. Sed si hoc excedit nostram tolerantiam, quis non illos miretur & prædicet, qui contemptis atque desertis mundi hujus illecebris, in communem vitam castissimam sanctissimamque congregati, simul ætatem agunt? viventes in orationibus, in lectionibus, in disputationibus; nulla superbia tumidi, nulla pervicacia turbulenti, nulla invidentia lividi; sed modesti, verecundi, peccati, concordissimam vitam & intentissimam in Deum, gratissimum munus ipsi offerunt, à quo ista posse meruerunt. Nemo quidquam possidet proprium, nemo cuiquam onerosus est. Operantur manibus ea, quibus & corpus pasci possit, &

& à Deo mens impediri non possit. Opus autem suum tradunt eis quos decanos vocant, eo quod sint deus præpositi, ut neminem illorum cura sui corporis tangat, neque in cibo, neque in vestimento, neque si quid aliud opus est, vel quotidianæ necessitati, vel mutatæ, ut adsolet, valetudini. Illi autem decani cum magna sollicitudine omnia disponentes, & præstò facientes quidquid illa vita propter imbecillitatem corporis postulat, a rationem tamen etiam ipsi reddunt uni, quem patrem appellant. Hi verò patres non solum sanctissimi moribus, sed etiam divina doctrina excellentissimi, omnibus rebus excelsi, nulla superbia consulunt iis quos filios vocant, magna sua in jubendo auctoritate, magna illorum in obtemperando voluntate. Conveniunt autem diei tempore extremo de suis quisque habitaculis, dum adhuc jejuni sunt, ad audiendum illum patrem, & conveniunt ad singulos patres terna, ut minimum, hominum millia: nam etiam multo numerosiores sub uno agunt. Audiunt autem incredibili studio, summo silentio, affectiones animorum suorum, prout eos pepulerit disserentis oratio, vel gemitu, vel fletu, b vel modesto & omni clamore vacuo gaudio significantes. Corpus deinde reficitur, quantum saluti & salubritati satis est, se coercente unoquoque concupiscentiam, ne se profundat vel in ea ipsa, quæ præstò sunt parca &

GG 3

vi

a Plerique codices habent, *traditionem*, pro quo Latinus Latinus & Antonius Arn. legendum putarunt, *rationem*. Sic porro legitur in MSS. Vaticano, & in editione Bad.

b Editi, sed *modesto & clamore vacuo gaudium significantes*, sed concinnior MSS. lectio hic restituta.

vilissima. Ita non solum à carnibus & vino abstinent pro sufficientia domandarum libidinum, sed ab iis etiam quæ tanto concitatiùs ventris & gutturis provocant appetitum, quantum quasi mundiora * nonnullis videntur: quo nomine solet turpe desiderium exquisitorum ciborum, quod à carnibus alienum est, ridiculè turpiterque defendi. Sanè quidquid necessario victui redundat (nam redundat plurimum ex operibus manuum, & epularum restrictione) tanta cura egentibus distribuitur, quanta non ab ipsis qui distribuunt comparatum est. Nullo modo namque satagunt, ut hæc sibi abundant, sed omni modo agunt, ut non apud se remaneat quod abundaverit, usque adeo ut oneratas etiam naves in ea loca mittant, quæ inopes incolunt. Non opus est plura de re notissima dicere.

Sanctimoniales.

68. Hæc est etiam vita feminarum Deo sollicitè castèque servientium, quæ habitaculis segregatæ ac remotæ à viris quàm longissimè decet, pia tantum illis caritate junguntur & imitatione virtutis: ad quas juvenum nullus accessus est, neque ipsorum quamvis gravissimorum & probatissimorum senum, nisi usque ad vestibulum necessaria præbendi quibus indigent gratia. Lanificio namque corpus exercent atque sustentant, vestesque ipsas fratribus tradunt, ab iis invicem quod victui opus est resumentes. Hos mores, hanc vitam, hunc ordinem, hoc institutum si laudare velim, neque dignè valeo; & vereor ne judicare videar per se ipsum tantummodo expositum placere non posse, si super narratoris simplicitatem cothurnum etiam laudatoris addendum putavero. Hæc, manichæi reprehendite, si potestis. Nolite cæcis homi-

ni-

nibus, & discernere invalidis, ostentare nostrazizania.

69. NEQUE tamen ita sese angustè habent Ecclesiæ catholicæ mores optimi, ut eorum tantum vita, quos commemoravi, arbitrer esse laudandos. Quàm enim multos episcopos optimos viros sanctissimosque cognovi, quàm multos presbyteros, quàm multos diaconos, & cujuscemodi ministros divinatorum Sacramentorum, quorum virtus eo mihi mirabilior & majore prædicatione dignior videtur, quo difficilius est eam in multiplici hominum genere, & in ista vita turbulentiore servare. Non enim sanatis magis quàm sanandis hominibus præsumt. Perpetienda sunt vitia multitudinis ut curentur, & prius toleranda quàm sedanda est pestilentia. Difficillimum est hîc tenere optimum vitæ modum, & animum pacatum atque tranquillum. Quippe, ut breviter explicem, hi agunt, ubi vivere discitur, illi ubi vivitur.

70. NEC ideo tamen laudabile christianorum genus contemserim, eorum scilicet qui in civitatibus degunt, à vulgari vita remotissimi. Vidi ego diversorium sanctorum Mediolani, non paucorum hominum, quibus unus presbyter præerat vir optimus & doctissimus. Romæ etiam plura cognovi, in quibus singuli gravitate atque prudentia & divina scientia præpollentes, ceteris secum habitantibus præsumt, christiana caritate, sanctitate, & libertate viventibus: ne ipsi quidem cuiquam onerosi sunt, sed orientis more, & Pauli Apostoli auctoritate manibus suis se transigunt. Jejunia etiam prorsus incredibilia multos exercere didici, non quotidie semel sub noctem reficiendo corpus, quod est usque-

GG 4

qua-

CAPUT
XXXII.
Clericorum laus.

CAPUT
XXXIII.
Aliud genus in civitate simul viventium.

Jejunia tri-
duana. X

quaque usitatissimum, sed continuum triduum vel amplius sæpissimè sine cibo ac potu ducere. Neque hoc in viris tantum, sed etiam in feminis; quibus item multis viduis & virginibus simul habitantibus, & lana ac tela victum quærantibus, præsumt singulæ gravissimæ probatissimæque, non tantum in a instituendis componendisque moribus, sed etiam instruendis mentibus peritæ ac paratæ.

Tit. I. 15.
Matt. 15.
11.

71. Atque inter hæc nemo urgetur in aspera, quæ ferre non potest, nulli quod recusat imponitur, nec ideo condemnatur à ceteris, quòd in eis se imitandis fatetur invalidum: meminerunt enim quantopere Scripturis omnibus commendata sit caritas: meminerunt: *Omnia munda mundis; & Non quod intrat in os vestrum vos coinquinat, sed quod exit.* Itaque non rejiciendis generibus ciborum quasi pollutis, sed concupiscentiæ perdomandæ, & dilectioni fratrum retinendæ invigilat omnis industria. Meminerunt: *Esca ventri, & venter escis, Deus autem & hunc & illas destruet.* Et alibi: *Neque si manducaverimus, abundabimus: neque si non manducaverimus, egebimus.* Et illud præ ceteris: *Bonum est, fratres, non manducare carnes, neque bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur.* Hic enim ostendit quam sint ad finem caritatis hæc omnia dirigenda. *Alius enim credit manducare omnia; qui autem infirmus est, olus, inquit, manducet. Qui manducat, non manducantem non spernat: & qui non manducat, manducantem non judicet: Deus enim illum as-*

I. Cor. 6. 13.
I. Cor. 8. 8.Rom. 14.
21.

Ibidem. 2.

a In MSS. plerisque hæc desunt, in instituendis componendisque moribus.

sumit. Tu quis es, qui iudices alienum servum? Suo Domino stat, aut cadit: stabit autem, potens est enim Deus statuere eum. Et paulo post: *Qui manducat, Domino manducat, & gratias agit Deo, & qui non manducat, Domino non manducat, & gratias agit Deo.* Et item in consequentibus: *Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet. Non ergo amplius iudicemus invicem, sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum. Scio & confido in Domino Jesu, quia nihil commune per ipsum, nisi ei qui existimat quid commune esse, illi commune est.* Potuit ne magis ostendere, non in ipsis rebus quibus vescimur, sed in animo esse vim quamdam, quæ ad eum valeat maculandum; & propterea iis etiam, qui ad hæc contemnenda sunt idonei, certòque sciunt non se pollui, si quid ciborum sine turpi cupiditate altitudine mentis assumserint, caritatem tamen esse intuendam? Vide quid sequatur: *Nam si propter escam frater tuus contristatur, jam non secundum caritatem ambulat.*

72. Lege cetera, nam longum est omnia interponere, & invenies præceptum iis, qui possunt ista contemnere, id est, firmioribus & securioribus, ideo tamen esse temperandum, ne offendantur illi, quibus adhuc pro sua imbecillitate hujuscemodi opus est temperantia. Hæc illi de quibus agebam norunt & tenent: christiani sunt enim, non hæretici: intelligunt Scripturas secundum apostolicam disciplinam, non secundum superbum & commentitium nomen a Apostoli. *Non man-*

a Editi, *Apostolatus.* MSS. nonnulli, *Apostolus.* Ge-me-